

хово учешће у акцијама за јединство синдикалног покрета у земљи. Говори се и о сукобима брбене и реформистичке струје у Београду сејој подружници. Спомиње се и акција власника графичких предузећа за укидање тарифних услова и велики штрајк графичких радника 1925 — 1926. год. Организација штрајка у почетку функционисе беспрекорно, али полиција хапси штрајкаче и врбује штрајкбрехере. Дата је и активност графичких радника Србије за обнављање синдикалног јединства у земљи. Трећи конгрес СГРЈ 1926. је почео у атмосфери велике полемике око уједињења синдиката.

Даље се прати оштра конкуренција у штампарству и слабљење организације графичких радника (1925 — 1935). Многе штампарије 1926. и делимично 1927, да би избегле пропадање, претварају се у конзорције. У унутрашњости Србије је тада било 49 предузећа у 28 места. Од 1925. до 1929. опада утицај организације графичких радника на односе у штампарству. Погоршава се положај типографа и слаби отпорна моћ њихове организације. Опортунистичко вођство СГРЈ се бори против утицаја левичара у Савезу. У време шестонауарске диктатуре заострава се конкуренција у штампарству и пропада низ малих графичких предузећа. 1935. у Београду израста низ крупнијих графичких предузећа. Износи се рад удружења власника графичких предузећа на отклањању узрока конкуренци-

је и кризе и одраз диктатуре и привредне кризе на положај и борбу графичких радника. Радни дан типографа се повећава.

На крају су приказани штампарство и графички радници пред II светски рат. Ту се најпре говори о заостравању и покушају отклањања конкуренције у штампарству (1935 — 1941). У Београду је било 120 графичких предузећа, а у унутрашњости 74. Тада долази до превласти реформистичко-синдикалистичког схватања у организацији графичких радника. Тада јача сандикална бирократија. 21. IX 1936. у Београду је избио штрајк у 18 штампарија. Ускоро је усвојен колективни уговор. Изнет је и однос према радничком покрету у земљи, који је био ускогруд. Зато су и одржали своју организацију и после забране УРСС-а, декларишући се као хуманитарна организација.

У прилозима књиге (309—336) дат је пројект фонда и двоја правила Дружине типографских радника. Књига садржи и попис извора и литературе (339—46), регистар личних (347—350), и регистар географских имена (351—353).

Рад представља успешан научно-истраживачки рад. Свестрано проучена архивска грађа и литература дају му научну вредност. Аутор је у току излагања и описивања проблема доносио закључке који логично произлазе из излагања. Наша је наука, дакле обогаћена вредном и врсном студијом.

Милица С. Бодрожкић

Др Мирољуб Васић „РЕВОЛУЦИОНАРНИ ПОКРЕТ У ЈУГОСЛАВИЈИ 1929 — 1941“

(Народна књига — Институт за савремену историју, Београд 1977 стр. 710)

Овом студијом Мирољуба Васића заокружен је проблем обраде југословенског револуционарног покрета у међуратном периоду (1918 — 1941). Она обухвата динамични период револуционарних збивања у Југославији од 1929. до 1941. године. Односи се на револуционарни омладински покрет, који је уочи II светског рата израстао у масовни покрет младе генерације који у спољној политици води борбу за одбрану мира, сло-

боде и националне независности Југославије, а унутар земље, у крилу Комунистичке партије Југославије, постаје значајан фактор у борби за рјешавање неријешених социјалних и националних проблема југословенске државе.

Студија М. Васића се темељи на многобројним и разноврсним архивским фондovima (архивска и мемоарска грађа, периодика и штампа), и не баш обимној литератури. Ауторов дугогодишњи рад,

свестрано познавање проблематике кроз анализу и оцјену токова и процеса револуционарне мисли у Југославији дало је југословенској историографији једно капитално дјело.

Осим неопходних пратиоца једне студије као што је ова, предговора (1—8) и увода (9—18), Васић је проблематику коју је обрадио изложио у три основне цјелине. Прва обухвата вријеме положаја и рада револуционарног омладинског покрета у Југославији под шестојануарском диктатуром (1929 — 1931). У овој глави аутор је увео читаоца у основну проблематику преко увођења монархидиктатуре у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, а затим је приказао и извршио анализу Савеза комунистичке омладине Југославије у условима диктатуре, његово развијање у првој години диктатуре и његов отпор диктатури, покушај обнове Скоја и његову активност (1930 — 1931). Затим пише о посљедицама диктатуре и економске кризе на положај омладине, о настојањима режима да преко националистичких, спорстских организација и удружења организује и васпитава омладину, о рестаурацији парламентаризма и почецима оживљавања револуционарног омладинског покрета, о доношењу Устава и спровођењу скупштинских избора (1931). Ову главу аутор завршава анализом и оцјеном студентских демонстрација и уједињеном револуционарном омладином.

У другој глави Васић је приказао револуционарни омладински покрет у Југославији у периоду 1932—1935. године анализом прилика у земљи, затим рада на обнови Скоја и формирању његовог привременог руководства, организационог јачања Скоја, његове политичко-пропагандне активности, продора комуниста у стручна студентска удружења и јачања студентског покрета на универзитетима. У склопу овог питања приказана је борба револуционарног омладинског покрета против реакционарних снага у земљи, затим консолидација комунистичког омладинског покрета и јача-

ње његовог утицаја на омладину, снажење револуционарног студентског покрета, припреме и одржавање IV земаљске конференције Скоја, стварње Савеза радне омладине града и села, одржавање VI конгреса Комунистичке омладинске интернационале и питање стварања антифашистичког омладинског фронта. У овој глави аутор је веома успјешно приказао и рад омладинских организација буржоаских партија, као и рад националистичких омладинских организација у Југославији у периоду 1929—1935.

У посљедњој трећој глави студије, Васић је приказао рад револуционарног омладинског покрета у Југославији од 1935. до 1941. године. Он је ту обрадио низ питања која чине једну цјелину. Васић пише о промјенама у међународним односима и политичкој ситуацији у Југославији, проблему реорганизације Скоја, стварању јединственог фронта студентске омладине и генералном студентском штрајку у априлу 1936, покрету југословенске омладине за одбрану мира (1936—1938); омладинском покрету у периоду 1937—1939; обнављању Скоја и V земаљској конференцији Скоја; политичкој активности омладине, омладинском покрету у вријеме почетка другог свјетског рата (1939—1940), омладинским организацијама грађанских странака (1936—1941) и VI земаљској конференцији Скоја. Аутор је успјешно приказао организациону и политичку активност напредне југословенске омладине на платформи револуционарне борбе, као и рад омладине грађанских странака и разних националистичких групација. Уз солидну обраду веома сложене и разноврсне проблематике, Васић је дао закључак и резиме студије, попис извора и литературе и регистар. Све то чини ову значајну студију комплетнијом.